TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Lausunto

TSV/8250/2024

11.9.2024

Perustuslakivaliokunta
pev@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 82/2023)

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta asiantuntijalausuntoa edellä mainitusta hallituksen esityksestä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa, joka korvaa nykyisen vuonna 2014 voimaan tulleen lain (255/2014). Lisäksi ehdotetaan pääosin teknisluonteisia muutoksia kymmeneen muuhun lakiin.

Keskeisimmät muutokset nykytilaan koskevat rikostorjuntatehtäviä ja niihin liittyviä toimivaltuuksia. Pääesikunnan rikostorjuntatehtäviä ovat nykyisin sotilasrikosten selvittäminen sekä sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoituksen vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen. Pääesikunnalle ehdotetaan uudeksi tehtäväksi sotilasrikosten estämistä ja paljastamista. Lisäksi ehdotetaan uutta sääntelyä Pääesikunnan rikostorjunnan yleisistä toimivaltuuksista sekä eräitä uusia ja itsenäisesti käytettäviä toimivaltuuksia rikosten estämiseen ja paljastamiseen.

Lakiehdotuksen 12 luvun 112 § (Oikeus saada tietoja yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä)

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että poliisin käytössä olevien toimivaltuuksien kanssa samojen valtuuksien säätäminen muulle viranomaiselle ei välttämättä ole sopusoinnussa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta (ks. PeVL 10/2016 vp, s. 3, PeVL 49/2014 vp, s. 2/I, PeVL 37/2002 vp, s. 1—2 ja PeVL 2/1996 vp, s. 3/I).

Esityksen mukaan muulle viranomaiselle säädettäisiin kuitenkin laajempi tiedonsaantioikeus kuin poliisilla.

Ehdotetun 112 §:n 1 momentin mukaisen tiedonsaantioikeuden osalta kiinnitän huomioita siihen, että poliisilla ei ole ehdotettua vastaavaa tiedonsaantioikeutta rikosten paljastamiseksi. Poliisilain 4 luvun 3 §:ssä säädetään poliisin tietojensaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten estämiseksi tai selvittämiseksi, mutta ei rikosten paljastamiseksi.

Edelleen esityksen mukaan tiedonsaantioikeus on välttämätön ja erittäin tarpeellinen, ja viranomaisella tulisi olla riittävät keinot lakisääteisten tehtäviensä itsenäiseen suorittamiseen (s. 107).

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Vaikka esityksessä todetaan, että tiedonsaantioikeus rikosten paljastamiseksi olisi välttämätön, tiedonsaantioikeutta perustellaan esityksessä lähinnä tarkoituksenmukaisuusperusteilla. Toimivaltuus, joka olisi laajempi kuin poliisilla tulisi arvioida välttämättömyyden kannalta yksityiskohtaisesti.

Sisäministeriö on 25.9.2023 asettanut lainsäädäntöhankkeen poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi (VN/27065/2023). Hankkeessa on tehtävänä arvioida muun ohella poliisilain 4 luvun säännösten muutostarpeita. Poliisi on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden yleisviranomainen. Olisi tarkoituksenmukaisempaa, että ensin arvioitaisiin edellä mainitussa lainsäädäntöhankkeessa poliisilain 4 luvun mahdolliset muutostarpeet, jonka jälkeen samaa muutostarvetta arvioitaisiin tarvittaessa myös muiden viranomaisten kannalta.

Heikki Huhtiniemi
Ylitarkastaja